

Çekirdek Köylerin Eko Turizme Kazandırılması İçin Sürdürülebilirlik Kavramı Çerçevesinde Bir Model

A Sustainability Model for Bringing Core Villages into Eco-tourism

Öztañ TUĞUN,¹ Aykut KARAMAN²

ÖZET

Eko köyler kırsal kesim turizminin bir uygulama alanı olmaktadır. Geleneksel köy hayatını da yaşama katan tatil güzergahlarının tercihi haline gelmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC), Devletin taraf olarak 2004'teki Karpaz Yarımadasında emirname kararlarıyla başlattığı eko köy turizm hareketlerinin, sürdürülebilirlik kapsamında bir planlama yaklaşımı ile Kıbrıs Adasında uygulanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Devletin bu kararlarına katkı sağlamak üzere, çekirdek köylerin turizme kazandırılması için sürdürülebilirlik kavramı çerçevesinde bir çalışma geliştirilmiştir. Çalışmada, çevre sorunları, sürdürülebilir gelişme ve çevresel sürdürülebilirlik tartışılarak eko turizm ve eko köy, içerik olarak ele alınmış, turizme kazandırılacak çekirdek köyün kapsamı açıklanmıştır. Çekirdek köylerin sürdürülebilirliği için bir kavramsal çerçeve oluşturularak sürdürülebilir eko turizm bağlamında planlama ilkeleri ortaya konmuştur. Eko köylerin sürdürülebilir olmasına yönelik, Wheeler'in sürdürülebilirlik planlamaya yönelik ortaya koyduğu 9 temel çalışma alanı olan; a. Kompakt, dengeli arazi kullanımı, b. Araç kullanımı ve kolay erişim, c. Kaynakların akılcı kullanımı, atıkların azaltılması, çevre kirliliğinin önlenmesi, d. Doğal sistemlerin restorasyonu, e. İyi konut ve yaşam çevresi, f. Sağlıklı sosyal ekoloji, g. Sürdürülebilir ekonomi, h. Halk katılımı, i. Yerel kültür ve toplumsal değerlerin korunması, kavramsal çerçeveleri kullanılarak bir model oluşturulmuştur. Bu model çerçevesinde eko turizm uygulaması için devlet tarafından pilot köy olarak seçilen Büyükkonuktaki oluşumlar irdelenmektedir.

ABSTRACT

Eco villages comprise a part of eco-tourism in rural regions, and are the destination of choice for those who wish to experience a taste of traditional life. In 2004, through a series of by-laws, the Turkish Republic of Northern Cyprus (KKTC) initiated an eco-tourism movement in the Karpaz Peninsula. It was envisioned then that a planning approach within the framework of sustainability would be of importance to the island, and the project was developed using a sustainable planning approach with a view to contributing to the state's initiative to incorporate core villages into tourism on the island. Eco-tourism and the eco-village were explored within the framework of environmental problems, sustainable development and environmental sustainability, and the concept of core village was explained, with an emphasis on its benefits for tourism on the island. To ensure sustainability of the villages, a conceptual framework based on the principles of sustainable planning was established, specifically, in this case, on the Wheeler principles. These are grouped as: a. Compact, efficient land use, b. Less automobile use, better access, c. Efficient use of resources, reduction of pollution and waste, d. Restoration of natural systems, e. Good housing and living environments, f. Healthy social ecology, g. Sustainable economics, h. Community participation, i. Preservation of local culture and wisdom. These are used as cross references in assessing the situation in Büyükkonuk Village, the place nominated as the pilot area for eco-tourism.

¹Yakın Doğu Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Lefkoşa, K.K.T.C.

²Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.

¹Near East University Faculty of Architecture, Department of Architecture, Lefkoşa, T.R.N.C.

²Mimar Sinan Fine Arts University Faculty of Architecture, Department of City and Regional Planning, Istanbul, Turkey.

Başvuru tarihi: 13 Haziran 2014 (Article arrival date: June 13, 2014) - Kabul tarihi: 09 Eylül 2014 (Accepted for publication: September 09, 2014)

İletişim (Correspondence): Öztañ TUĞUN. **e-posta (e-mail):** oztug44@yahoo.com

© 2014 Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi - © 2014 Yıldız Technical University, Faculty of Architecture

Giriş

Çevresel Sürdürülebilirlik

Günümüzde çevre sorunları yaşam alanlarını ve insan hayatını tehdit eden önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Çevre kirliliğinin insan yaşamı üzerindeki olumsuz etkileri, su ve hava kirliliği, ozon tabakasının incilmesi, biyolojik zenginliklerin azalması, iklimin değişmesi, denizlerin kirlenmesi gibi geri kazanılamayan kayıplara yol açmakta, insanların sağlığını olumsuz etkilemekte, kültür varlıklarını da tehdit etmektedir.

Bu etkilenmenin sonuçlarının daha çok yerleşkelerde ve canlı hayatın devam ettiği yerlerde gözleniyor olması sürdürülebilir bir gelişmenin gerekliliğini ortaya koymaktadır. İşte bu unsurların da akılcı bir planlamayla yıllara yayılan süreçler içinde çözülebileceği varsayılarak çalışmaların bu yönde uzun vadeli olarak geliştirilmesinin gerekliliği uzmanlarca belirtilmektedir.¹

Bu durum, çevre sorunları açısından kırılgan bir sektör olan turizmi de yakından etkilemektedir.

Dünya genelinde bozulmamış doğadaki turizm hareketlerine katılmaya olan talep hızla artış göstermektedir. Bu taleplere, kırsal kesimde halen geleneksel yaşamını sürdürmeye çalışan köylerde yapılan düzenlemelerle cevap verilmeye çalışılmaktadır. Turizm, özellikle de eko turizm doğa içinde ve doğayı kullanarak gelişen bir olgudur. Bu talepleri karşılarken ekolojik dengeyi ve biyolojik çeşitliliği bozmadan yenilenebilir bir çevrede faaliyette bulunulması esastır. Doğal ve kültürel çevrenin korunarak turizmde sürekliliğin sağlanmasıyla ekonomik süreklilik de sağlanmış olacaktır.

UNESCO raporunda belirttiği gibi "Ülkeler kısa vadeli kazançlar için doğal ve tarihsel değerleri koruma olayını terketmemeli ve ertelememelidir. Çünkü turizm ve ekonomik kalkınma, ancak ülkelerin doğal, tarihsel ve kültürel değerlerinin korunması ve uygun çözümlerle değerlendirilmesi ile var olacağına" dikkat çekmektedir.² Bu koruma stratejileri ile aynı zamanda gelecek kuşaklara devredilmesi gereken geleneksel kültürün ve bozulmamış doğanın, yenilenebilir kaynakların devrinin gerçekleştirilmesi mümkün olmaktadır.

"Sürdürülebilir Gelişme" kavramının yaşama geçirilebilmesine yönelik küresel uzlaşma, 1992 yılında Rio'da düzenlenen BM Çevre Kalkınma Konferansı kararları ile "Gündem 21" adıyla anılmaktadır. "Gündem 21", ülke ve ülkelerarası işbirliğiyle oluşturulan, ülke-

sel sürdürülebilir bir gelişmenin oluşturulmasında tüm ülkelerin kendi yaşam koşullarına ve çevre verilerine göre yapacakları çalışmalarda kullanılacak ilke ve kriterlerin, çalışma alanlarının belirtildiği bir rehberdir.³

Sürdürülebilir gelişmenin 3 farklı gelişme süreci ;

- Ekonomik Gelişme,
- Toplumsal Gelişme,
- Çevresel Gelişme'dir

ve bu süreçlerin de her birinin kendine özgü gerekleri vardır. Sürdürülebilir gelişme kavramının toplumun gelişmesinde ekonomik denge ve korumacılık kavramları ile birlikte doğada var olan ekolojik dengenin de korunması ile planlamanın her aşamasının gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Yerel ve küresel ekonomik reform için sürdürülebilir gelişme ekonomik gelişme sürecini yaşamaya değer kılan eko sisteme ve topluluk sistemlerine (kentler, köyler, mahalleler ve aileler) zarar vermeden geliştirilecek yollarının bulunmasını öngörmektedir. Bugünkü ekonomik sistemin işleyişi bir pazar büyümesi için, maliyetlerin gözardı edilmesi ve her koşulda kalıcı bir kar oranının her zaman artı yöne ilerlemesi odaklıdır. Ekolojik denge ve ekonomik gelişme süreçleri içerisinde oluşan toplumsal gelişmenin olabilmesi için ise toplumdaki bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılanması, ekonomik getirilerin tüm kesimlere eşit ve dengeli dağılımı ve kendi kendine yeterli olabilecek toplumun yaratılması gerekliliği vardır. Ekolojik gelişme için de toplumların ihtiyaçlarını karşılarken kullanılan doğal kaynakların doğa tarafından yenilenebilir sınırlar içerisinde tüketilmesini, oluşan atıkların doğal yollarla yok edilmesini, geriye dönüşüm yoluyla tekrar ekonomiye kazandırılmasını öngörmektedir. İşte sürdürülebilir bir gelişme; bu üç kavramın gereklerinin bir uyum içerisinde, ilişkilerin geliştirilerek, yerine getirebilme becerisiyle mümkün olmaktadır.³

Sürdürülebilir gelişme planlaması ve akılcı büyüme, güncel temel kuramsal çerçeveler olarak planlama sorunlarının anlaşılıp, uygulama sürecini yaşam kalitesi adına denetlemeyi kolaylaştırmaktadır. Sürdürülebilirlik, ekonomik, sosyal, çevresel alanlarda politika geliştirme, eylem planları ve yaşam alanlarının tasarlanması söz konusu olduğunda, yönlendirici bir kılavuz olarak ön plana çıkmaktadır. Bu açıdan sürdürülebilir gelişme, çevresel sorunlara 50-100 yıllık uzun erimli bir bakışı ön görmektedir.⁴

¹ (Blowers, 1993'ten aktaran Karaman, 2009, 2). ² (Gezici 1998'den aktaran Türk, 2000, 2).

³ (Yerel Gündem 21 Planlama Rehberi, 1996, 2). ⁴ (Blowers, 1993'ten aktaran Karaman, 2009, 2).

Eko Turizm

Eko turizm eko köylerin aracılığıyla yapılan doğa içinde yaşama açık bir turizm türüdür.

Turizm amaçlı kullanımı düşünülen alanlarda çevre koruma, toplumun refahı, turistlerin hoşnutluğu önemlidir. Ekonomik katkı sağlanması ve bu amaçlarla turizm çevre uygunluğuna ulaşmak için seçilen köy yerleşimi alanlarında doğaya, tarihsel, kültürel ve mimari değerlere uygun, yörenin özgün karakteristiği olan sosyal yaşamını bozmadan gerçekleşen turizm türü, eko turizm olarak tanımlanabilmektedir.

Eko turizm, doğal hayatın devamında, geleneksel kültürün yaşatılması ile ilgili olarak çevre ve kültürel değerlerin önem kazanması ile birlikte Avrupa Kıtası'nda, İtalyada 'Kırsal Turizmi Geliştirme Yoluyla Ekonomiye Canlandırma' hareketleriyle 1960'larda başlamıştır. Bu yeni turizm hareketi gelişerek, 1980'lerde eko köy turizmine hizmet eder hale gelmiştir. Biyolojik çeşitliliğin korunmasının 1992'deki Rio Sözleşmesi'nde ve devamındaki çevre koruma değerlerinin, eko sistem erozyonunun sonlandırılması gerekliliğinin "Gündem 21"de belirtilmesi ışığında bu kararlar doğaya açık geleneksel alanlarda da, eko turizmle hayat bulmaktadır.⁵

Günümüzde geleneksel kitle turizminin yanı sıra doğayı ve yeni kültürleri keşfetmek, günlük yaşam tarzından uzaklaşarak kısa süreliğine dahi olsa değişik kültürleri yerinde yaşamak için seyahat edenler artık, kendilerinin de köy sosyal hayatı içinde aktif olarak rol alabilecekleri turizm hareketlerine katılmak istemektedirler. Bu yöndeki yöresel yaşantıya katılma taleplerinin arttığı Dünya Turizm Örgütü'nün yaptığı çalışmalar sonrasında raporlarında da açıkça belirtilmektedir.⁶

Kitle turizmine alternatif olarak, kırsal kesimde turizm alanları yaratarak turizm türlerinin ve kırsal kesim ekonomilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Turizm arzının maksimize edilmesi, turizm arz ve talebinin dengelenmesi ve turizmin bölgesel kalkınmada bir araç olarak kullanılmasının sağlanması, eko turizmin uygulandığı köyler aracılığıyla gerçekleşmektedir. Böylece doğal, tarihsel ve ekonomik değerlerin, geleneksel sosyal yaşamın de korunması sağlanabilir.

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu, 2002 yılını eko turizm yılı ilan ederek konuyla ilgili bir çalışmanın yapılması için görevlendirdiği Dünya Turizm Örgütü çalışmasında eko turizmin bileşenlerini;

- "Yöredeki biyolojik çeşitliliği ekolojik dengeler açısından korumak ve katkıda bulunmak,

- Yerel halkın refahını gözeterek, turistlerin ve yerel halkın bilinçlenmesini sağlamak,
- Yerel halkın ve turistlerin turizm sektöründe sorumluluk içinde hareket etmesini sağlamak,
- Küçük ölçekli işletmeler ile küçük kapasiteli turistik yapılara da hizmet olanağı sağlamak,
- Turizmin yönetilmesinde yerel ölçekli katılımın da önemini vurgulamak,
- Köy mülkiyetlerinin korunmasında ve istihdam olanaklarının da yerel halk lehinde gelişmesini gözetmek,
- Geri dönüşümü olmayan kıt kaynakların kullanımını en düşük düzeyde tutmak." olarak sıralanmaktadır.⁷

Bu bağlamda eko turizmin yer aldığı kırsal kesimde sürdürülebilir ekonomik canlılığı oluşturmak için gerçekleştirilen çalışmalarda çevre, doğa ve yerel kültürün korunması ön planda tutularak gelişme sağlanmasının önemi ortaya çıkmaktadır.

Kontrolsüz ve plansız gelişecek eko turizm hareketleri, eko sisteme ve ekolojik dengeye zarar veren unsurlardır. Ayrıca bunun yanında eko turizmin gerçekleştiği eko köylerde ekonomik girdileri geriletirerek yaşam koşullarını da etkilemektedir. Eko turizmin sürdürülebilirliği o ülkenin turizm potansiyellerinin ortaya konarak ülke genelinden başlayarak eko turizmin uygulanacağı kesimler için politika ve stratejilerin geliştirilmesi ile mümkün olmaktadır.

Eko Köyler

Sanayileşmiş ülkelerde yaşam kalitesinin 1970'lerde en yüksek seviyesine çıkmasına rağmen dünya genelinde yapılan ekolojik ayak izi analiz raporlarında, insanlığın doğal kaynakları yenilenebilir sınırlarının üzerinde kullanması sebebiyle dünya üzerindeki yaşamın, sürdürülebilir olmadığı belirtilmektedir. Doğal kaynakların tükenmeye başlamasıyla bozulan ekolojik dengenin insan yaşamındaki olumsuz etkileri, sürdürülebilir bir ortak yaşamın oluşturulmasını gündeme getirmiştir. Hildur-Ross Jakson çiftinin kurduğu Gaia Vakfı "Sürdürülebilir topluluklar" konusunda Gilmanlara yaptırdığı alan çalışması ile ilgili raporda; "İnsan etkinliklerinin zararsız bir şekilde doğa ile bütünleştiği, sağlıklı insan gelişimini destekleyen ve başarılı bir biçimde kesintisiz olarak sürebilecek insan ölçeğindeki tam teşekküllü yerleşimlerdir" diye açıklanmaktadır.⁸ Eko köylerin, toplumda oluşan hasarların onarılması ve

⁵ (Tuğun ve Diğerleri, 2013, 1). ⁶ Dönmezer ve Samioğlu, 2007, 15, 16.

⁷ (Ovalı, 2007, 66,67).

⁸ (Dawson, 2006, 18).

insanlığın, dünyanın verebildiği limitler dahilinde yaşayabilmesi konusunda yol gösterici yerleşmeler olduğu vurgulanmaktadır.

Eko köyler çevre değerlerinin sürdürülebilirliği için etkin bir olgudur ve sürdürülebilirlik kapsamında ekonomik, sosyal, çevresel alanlarda kırsal ve doğal hayatın turizme kazandırılmasını sağlayan köy yerleşim birimleridir. Doğanın, çevrenin, köy yaşantısı ve kültür mirasının korunması, toplumsal eşitliğin sağlanması ve ülke refahının tüm kesimlere eşit paylaşımını getirmesi eko köyleri önemli kılmaktadır.

Eko köyler ekolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamıyla sürdürülebilir yerleşim birimleridir. Bunun için, doğaya, çevreye ve geleneksel yaşam biçimine, mevcut dokuya uyumlu yeni tasarım uygulamalarıyla da çevrenin ve geleneksel kültürün korunması hedeflenmektedir.⁹

Dünyada değişik ülkelerdeki eko köyler, kuruluş amaçları açısından farklılıklar göstermektedir;

Mbam ve Faoune eko köyleri (Senegal);

Mbam ve Faoune eko köyleri yaşamlarını dayandırdıkları üretimdeki düşüşün ve modern teknolojinin getirdiği sosyal ve kültürel bozulmanın, genç nüfusu büyük kentlere göçe zorlaması nedeniyle Gen Senegal'e (Global Eco Village Network-Küresel Eko Köyler Ağı) üye olmaları ile kültür, ekonomi, sağlık ve spiritüellik gibi alanlarda sürdürülebilir olmayı taahhüt etmişler ve yaptıkları çalışmalarla problemlerini çözmüşlerdir.

Bu gün Mbam ve Faoune toplulukları civardaki topluluklara ilham kaynağı olmuş araştırma, eğitim, uygulama konularında yararlanılabilecek merkezler olmuşlardır.¹⁰

Seiben Linden eko köyü (Almanya),

Çok küçük bir ayak izi bırakarak yaşamayı hedefleyen Sieben Linden'liler, odun ve kerpiç gibi yerel malzameyi kullanarak ekolojik kurallarla, hiç bir elektrikli alet kullanmadan at gücünden de yararlanarak binalarını inşa etmişlerdir. Bu köyde karbon monoksit salınımı Almanya ortalamasının yaklaşık %28'i kadardır. Bu köyün elektrik enerjisi fotovoltaik panellerle karşılanmakta, sıcak su için güneş pilleri kullanılmaktadır. Evlerin ısıtılması odunlarla gerçekleştirilmektedir. Köyün sebze ihtiyacının %75'i köy üretiminden karşılanmaktadır.

Sieben Linden, saman balyaları ile ev yapımının ucuza mal edilebilmesi için uğraş vermekte ve ekolojik ayak izlerinin azaltılması yolları üzerinde çalışmalar

yapmaktadır.¹¹

Ithaca Eko köyü, (EVI, ABD);

Ithaca eko köyü insan yerleşimlerinin tekrar tasarlanabilmesi ve sürdürülebilir bir yaşam için kullanışlı aynı zamanda kolayca tekrarlanabilen sistemlere örnek olacak topluluk grubları modeli oluşturmak için kurulmuştur. Ekolojik ayak izini azaltmak için gruplar birbirine yakın kurulmuşlardır. Merkezi ısıtma, güneş enerjisinde yararlanma sistemleri, üstün yalıtımlı duvarların mevcudiyeti özellikleriyle tasarım farklılıkları ortaya konmuştur. Ulaşım, araba havuzu (sahip olunan arabaların ortaklaşa kullanımı için oluşturulan sistem), toplu taşıma, bisiklet, hibrit ve bitkisel yağla çalışan araçlarla gerçekleştirilmektedir. Çalışan nüfusun %60'ı yarı zamanlı eko köyde çalıştığından ulaşım aracı ihtiyacı da o nispette azalmaktadır.¹²

Kemer Evler eko köyü, (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti);

Dip Karpaz köyünde, eski köy dokusu içinde eko köy turizmine uygun kerpiç ya da kesme kum taşı, mertekli toprak ya da oluklu kiremit çatı örtülü geleneksel yapılar seçilerek çevresi ile birlikte restore edilip turizmde konaklama, dinlenme, kafeterya işlevleri verilerek turizme kazandırılmıştır. Evlerin geleneksel mimarisi, malzeme özelliklerini taşımaları, yöreye has dokuyu ve köy sokağında komşuluk ilişkilerini yansıtmaları köyün özelliklerini oluşturmaktadır.

Figardu eko köyü, (Güney Kıbrıs),

Güney Kıbrısın Trodos dağları eteklerinde yer alan 300 yıllık Figardu köyündeki tüm yapılar ve ara bağlantı yolları dağların yapısı olan volkanik taştan inşa edilmiş, harç olarak kırmızı toprağın samanla karışımı kullanılmıştır. Çatılarda ahşap mertek, çatı örtüsü olarak el yapımı oluklu kiremit veya sıkıştırılmış toprak kullanılmıştır. Evlerin bazılarında halen geleneksel araç-gereç kullanılmaktadır. Figardu köyü bu özellikleri sayesinde yaşamını turizmle sürdürmektedir.¹³

Bu eko köyler; Mevcut bir yerleşim alanının sosyal, kültürel ve doğal kaynakların korunması, konaklama kapasitesi yaratark ve turizm işlevleri verilerek ziyaretçi kabul yoluyla ekonominin canlandırılması amaçlı, veya yeni bir yerleşim biriminin oluşturulmasıyla çevre koruma, doğal yaşam ve doğal yollardan elde edilecek kazanılan imkanların kullanılması ve bu bağlamda ekonomik gelir elde edilmesi amaçlı, olarak kurulduğu görülmektedir. Örneklerde bu eko köylerde ilk kuruluş

⁹ (Rosenthal, 2011).

¹⁰ (Dawson, 2006, 36,37).

¹¹ (Dawson, 2006, 39, 40, 41).

¹³ (Karabardak, 2008).

¹² (Dawson, 2006, 42, 43, 44).

aşamalarında kendilerine yeterli olacak şartların geliştirildiği, daha sonraları köy sınırları dışına bilgi ve ürün ihraç ederek ekonomik gelir elde edildiği izlenmektedir. Bölüm 5'te sürdürülebilirliği irdelenen Büyükkonuk örneğinde gelir sadece ziyaretçi konaklamalarından ve eko turizm faaliyetlerinden gerçekleşmektedir.

Eko köyde ziyaretçilere sunulabilecek hizmetler; konaklama, sağlık hizmetleri, haberleşme, yeme-içme, gezilecek-görülecek yerler, taşımacılık, danışma, festivaller, yerel üretimler, geleneksel ve kültürel aktiviteler ve köy sosyal yaşamına aktif olarak katılma olarak özetlenebilir. Köydeki turistik amaçlı etkinlikler ise eğitim, eğlenme, heyecan duyma, merak, boş zamanları değerlendirme ve özel ilgi alanlarında yoğunlaşmaktadır.

Eko köy turizmi köy halkına sosyal yararlar ve ekonomik katkı sağlamasının yanında geleneksel yaşam şeklinin sürdürülmesi, kültür ve geleneklerin, insanın toprağa olan bağının, toplum değerlerinin, geleneksel zanaat ve becerilerinin korunarak devam ettirilmesi, geliştirilmesi ve gelecek kuşaklarca devamını sağlayacak olmasıyla da önem kazanmaktadır.¹⁴

Eko köylerde mekansal planlamalar AB ve BM'nin Gündem 21'indeki gibi anlaşmalara duyarlı olmak, uyum ve aşağıdaki özellikleri ihtiva etmek durumundadır.

- Doğal çevrenin geriye dönülemez boyutlarda tüketilmesine karşı önleyici tedbirlerin alınmış olması,
- Yaşam için gerekli olan eko sistem bileşenlerinin geri dönüşümüne zarar verecek eylemlerden kaçınmak ve koruyucu tedbirlerin geliştirilmiş olması,
- Gelecek kuşaklara iyileştirilebilmesine imkan veren maliyetlerde bir çevre mirasının bırakılmış olması,
- Toplumsal eşitlik için ülke refahının tüm kesimlere eşit paylaşımını getirecek politikaların üretilmiş olması,
- Yerel kültürün (mimari, yerleşim dokusu, üretim biçimi, ve yaşam tarzı), ve doğal çevrenin (flora, fauna) korunması, yerel ekonominin korunarak canlandırılması,
- Yerel ekonomik değer olması.¹⁵

Sürdürülebilir Eko Köy

Eko köylerin sürdürülebilirliği, sürdürülebilir ge-

lişme şartlarının yerel düzeyde gerçekleştirilmesi ile mümkün olmaktadır. Eko köylerde sürdürülebilirlik her ölçekteki planlama ve geliştirme çalışmalarında yer alması gereken bir kavram ve genel bir bakış çerçevesi oluşturmalıdır. Eko köylerde sürdürülebilirlik için, BM Rehber 21'deki sürdürülebilirlik ilkelerinin karşılanması gerekmektedir.

Yaşanabilir ve yaşam kalitesinin sürdürülebilir olması gereken eko köy yerleşimlerindeki planlamada; insanların doğa ile ilişkilerinin dengesi içinde beklediği yaşama sevincine katkı sağlayan, yeterli yeşili ve doğal hayatı olan mekansal gelişmelerin de ilkelerinin oluşturulması gerekir.

Eko köylerde sürdürülebilir gelişmeyi yönlendirecek ve uygulama başarısının yansımalarının gözleneceği, Wheeler'in sürdürülebilirlikle ilgili ortaya koyduğu 9 temel çalışma alanında gerçekleştirilmesi gerekmektedir;¹⁶

a- Kompakt, dengeli arazi kullanımı; Arazi, insan yaşamındaki gelişmelerin sınırlı kaynaklarından biri olarak tüketilmekte ve tüm dünyada gerek kentsel gerekse kırsal kesimlerde bu durum artan bir şekilde devam etmektedir. Kırsal kesimdeki yerleşmelerde büyüme sınırlarının belirlenerek yayılmanın durdurulması eko sisteme zarar vermeyecek şekilde planlanması gerekmektedir. Arazi kullanım talepleri mevcut yerleşim alanlarının içindeki potansiyellere yönlendirilmeli, verimli bir planlama dahilinde kullanılarak gelişme süreci içindeki büyüme ve ihtiyaçlar karşılanabilir olmalıdır.

Eko köyler ekolojik kırsal yerleşimler olarak korunmalı, rekreasyon ve gelişme alanlarında aşırı büyüme denetim altına alınmalıdır. Eko köy olma gereklerinden birisi olan bölgede yetişecek yöresel sebze ve meyvelerin kullanılması zorunluluğu nedeniyle tarıma ayrılacak arazilerin önemine vurgu yapılarak planlamaya dahil edilmeli, yapılı imara açılmamalıdır.

b- Araç kullanımının azaltılması; Kirli bir atmosferin oluşumunu önlemek ve dolayısıyla insan sağlığını tehdit edecek her türlü kirlenme için önlemler olarak yaşam kalitesini yükseltmek, kaliteli bir çevre yaratmak, eko köylerin sürdürülebilir olması için mutlaka çözümlenmesi gereken unsurlar olmalıdır. Hava kirliliğinin önlenmesi, misafir ziyaretçilerin toplu taşıma araçları ile getirilip iç dolaşımın bisiklet veya çevre kirliliği yaratmayan araçlarla yapılması (akülü araç, bisiklet, hayvan gücü) daha temiz ve verimli kaynak kullanımı için gereklidir.

¹⁴ (Cemal, 2007, 2).

¹⁵ (Karaman, 2009, 3).

¹⁶ (Wheeler, 1998, 486-495).

c- Kaynakların akılcı kullanımı, atıkların azaltılması, çevre kirliliğinin önlenmesi; Eko köylerde enerji ve doğal kaynak kullanımında planlı ve akılcı kullanım önemlidir. Yenilenemeyen enerji kaynaklarının kullanımı minimuma indirilmeli, çevre ve atmosferi kirletmeyen güneşten yararlanma, atıklardan elde edilecek enerjiden yararlanma gibi kaynaklar tercih edilmelidir. Kaynak kullanımından oluşacak doğa bozulmalarının ilerdeki yaşama vereceği etkiler düşünülmeden hareket edilmemelidir. Yenilenemeyen enerji kaynakları kullanımdan sonra kirletici atık olarak doğaya bırakılmamalı, belirli merkezlerde imhası gerçekleştirilmeli veya geri dönüşüme yönelik projeler geliştirilmelidir. Atık yönetiminin ekolojik planlama ilkeleri çerçevesinde planlanması yerel yönetimin öncelikleri arasında yer almalıdır. Su kaynakları yapılaşmalardan zarar görmemeli, kirlenmemelidir.

d- Doğal sistemlerin restorasyonu; Eko köyün üzerinde yer aldığı çevrenin, doğal yapısındaki topografik özelliklerden kaynaklanan yeşil alanlar, vadiler, kanallar, dereler, mağaralar, yeşil koridorlar, açık alanlar gibi oluşumlar çekim merkezleri oluşturmaktadır. Bu oluşumlar yürüyüş parkurları ile desteklenmeli eko köye kazandırılmalıdır. Kullanımdan kaynaklanan bozulmalar yeniden yapılandırılmalı yaşama kazandırılmalıdır. Ekolojik restorasyonlar yeni bina kazanımlarında hassasiyetle üzerinde durulmalı uzmanlarca gerçekleştirilmelidir.

e- İyi konut ve yaşam çevresi; Eko köy kapsamında yapıları çevre oluşturulurken imkan dahilinde eski doku sınırları içerisinde çevreye, mevcut dokuya uyumlu, yerel malzeme kullanımının esas alındığı, doğal çevreye saygılı, geleneksel komşuluk ilişkilerinin unutulmadığı, yapıların mevcut dokuya değer kattığı bir yapılaşmanın oluşturulması ön planda tutulmalıdır.

Eko köylerde geleneksel köy yaşamına uygun yerel tasarım ilkeleri ile çok boyutlu insan ihtiyaçlarını karşılayacak olan köy evleri ve konaklar ile, sürdürülebilir eko turizm tesisleri elde edilebilmektedir. Mevcut yerleşim alanı içindeki eko köy turizm tesisleri için köy yerleşkesinde merkezi konumda olan ev, konak ve benzeri yapıların restore edilerek turizm işlevleri ile kullanılması ve aktivite yoğunluğunun buraya çekilmesi ile çevrede daha yeşil, güvenli ve yaşanabilir kırsal alanların yaratılması amaçlanmalıdır. Böylece köyün çevresindeki tarım alanları, ekolojik kırsal yerleşimler ve köy yakınındaki açık rekreasyon alanları korunmuş olacaktır. Tarım alanları ile birlikte eko köydeki rekreasyon ve gelişme alanlarında aşırı büyümeyi denetim altına almak gerekmektedir. Bundaki amaç köy arazilerini bir kar amacı olarak görmekten kaçıp onu saygı duyulması gereken, bir peyzaj değeri olarak görebilen bir dünya

görüşünün geliştirilmesidir.

f- Sağlıklı sosyal ekoloji; Kırsal nüfusun eko köy bölgelerindeki yaşamına ve sağlığına ilişkin sorunları çözmek sürdürülebilir gelişmenin önemli bir adımını teşkil etmektedir.

Toplumsal sağlık için, eko turizmi ve doğal sistemleri korumaya ve iyileştirmeye yönelik projeler geliştirilmelidir. Bunlar, sosyal eşitliği sağlamayı, insanın temel ihtiyaçlarını karşılamayı, yeterli iş olanaklarını ve sosyal yaşam için gerekli şartları oluşturmayı öngörmelidir.

g- Sürdürülebilir ekonomi; Gelecek nesillerin de kaynak kullanımı açısından zorlanmayacağı şartlar oluşturmak, politikalar üretmek, ülkeler ve yerleşkelerdeki topluluklara refahın tüm eşit bir şekilde dağılımının sağlanması için düzenlemeler yapmak, tedbirler almak devletin ve yerel idarelerin asli görevleri arasında olmalıdır.

Sosyal eşitsizlikten kaynaklanan, dar gelirliyle de yaşam çevrelerinde iş olanakları sağlamak, eko köylerde sürdürülebilir ekonomik planlamanın esasını oluşturmaktadır.

Toplum sağlığını, eko turizmi ve doğal sistemleri koruma ve iyileştirmeye yönelik ekonomiler geliştirebilmek, sürdürülebilirliğin en zorlandığı, uzun vadeli kullanım ve yatırım gerektiren alanlardan biridir. Bozuk ekonominin restorasyonun ise geçmişten gelen çevresel, mekansal ve sosyal zararlarının, eko turizm açısından, düzenlenmesini hedeflemelidir.

h- Halk katılımı; Eşitliğin, eşit kaynak dağılımının, refahın eşit olarak her kesime dağılımını sağlayacak çalışmalarda ve bu konuda etkin politikalar üretmede, halkın da katılımını sağlayarak söz sahibi olabileceği düzenlemeler yapmak gerekmektedir

Eko köy ekonomilerinin en önemli bileşenlerinden birisi, daha işlevsel, politikadan arınmış, yerel düzenlemelerin oluşturulmasıdır. Bunu sağlamanın yolu ise eko turizmin gelişimi için yerel gelişim politikalarının oluşturulmasından geçmektedir. Köyde, eko turizm hareketlerinin duyarlı vatandaş guruplarını bir araya getiren eko köydeki sivil toplum örgütlenmeleri, toplumsal katılım ve paylaşımı artırmaktadır. Böylece köydeki tüm gelişmeyi etkileyen plan kararlarında halkın da katıldığı veya temsil edildiği bir süreç geliştirilmelidir.

ı- Yerel kültür ve toplumsal değerlerin korunması; Eko köyde yerel kültürün varlığı ve devamlılığı, halkın geleneksel sosyal yaşamı, birbirleriyle olan ilişkileri eko turizmin esasını oluşturmakta ve ziyaretçi sayısını artırmaktadır. Devlet ve yerel idare yönetiminin tarımsal üretimini, doğal kaynaklarını yerel mimarisini ve köy

dokusunu koruyucu tedbirlerin alınmasında ve uygulanmasında rol üstlenmeli takipçisi olmalıdır.

Eko köydeki yeni proje ve gelişim alanlarının planlanması katılımcı bir süreçte, yerel kültür ve değerleri koruyan, nitelikleri ön plana çıkaran yaklaşımlar olmalıdır;

- Yeni gelişmelerden kaynaklanan arazi kullanımı ve turizm işlevlerini planlamak,
- Mevcut köy alanlarındaki mekansal yapı ve turizm işlevlerini yönetmek,
- Yeni gelişmelerin çevresel kaynaklara ve kültürel değerlere olan olumsuz etkileşimini azaltmak,
- Eko köyler ile kentlere olan seyahatler ve servislerle eko köye kolay erişimi sağlamak,
- Eko köye yapılan teşvik ve yatırımlarla tarımsal alanların geliştirilmesini ve verimliliğini artırmak,
- Eko köylerde mevcut yapılı çevrenin dokusunun ve iyileştirilmesinin köye bağlı kıyı mekanlarıyla birlikte korunmasını ve gelişimlerini sağlamak,
- Eko köy merkezlerinin canlandırılmasına ve karma kullanımlara olanak sağlamak,
- Su ve doğal kaynakların korunmasını ve köysel kapasitelerini geliştirmek,
- Çevreyi korumak için alternatif enerji kaynaklarına yönelmek,
- Yatırımlarda ve işletmelerde risklerin azaltılmasını temin etmek,
- Sürdürülebilirlik bağlamında mekansal planlamanın ilgi odaklarını geliştirmek,
- Arazinin rasyonel kullanımı, özellikle yeni eko köy gelişmeleri için daha dengeli bir mekansal yapı oluşturulmasını sağlamak,
- Eko köyün büyümesinin planlamadaki gibi olmasını, rezerv alan ve arazi kaynaklarının korunmasını sağlamak,
- Atıl köy alan ve mekanlarının yeniden kullanımı ve mevcut köy alanı mekanlaşmalarının yoğun kullanımını sağlamak,
- Yeni gelişmelerin çevresel kaynaklara etkilerinin azaltılması ile çevre ve özel peyzaj değerlerini korumak,
- Aşırı büyümenin azaltılarak köyde atıl kullanımların yok edilmesini sağlamak,
- Kültür varlıklarını korumak.¹⁷

Eko turizm için gerekli olan kırsal köy alanlarındaki tarihi, doğal ve kültürel mirasın korunması, gelecek nesillere aktarılması ve bu günün toplumu için yaşanabilir hale getirilmesi gerekmektedir. Sosyal eşitliğin sağlanması, ekonomik büyüme modellerinin çevresel ve sosyal sorunlara yol açmayacak şekilde kırsal ve kentsel alanlardaki yaşam kalitesinin birlikte ve dengeli olarak yükseltilmesi için önemlidir.

Sürdürülebilir eko köy için eko sistemin bileşenlerinin bir bütünlük içinde ele alınması ve ekolojik değerleri korumaya ve geliştirmeye yönelik yerel stratejiler ile buna bağlı araç ve yöntemlerin geliştirilmesi gerekmektedir. Planlama sistemindeki planlar ve uygulama politikaları yerel otoriteler tarafından üretilmelidir.

Özetle sürdürülebilir eko köy;

- Çevrenin korunması (doğal, tarihsel, kültürel),
- Toplumsal katılıma önem verilmesi,
- Sürdürülebilir ekonominin (ekonomik refahın kırsal kesimlere de ulaşacak eşit dağılımı) sağlanması,
- Planlama ve uygulamaların, izlenmesi ve kontrolünün gerçekleştirilmesi, ile mümkün olabilmektedir.

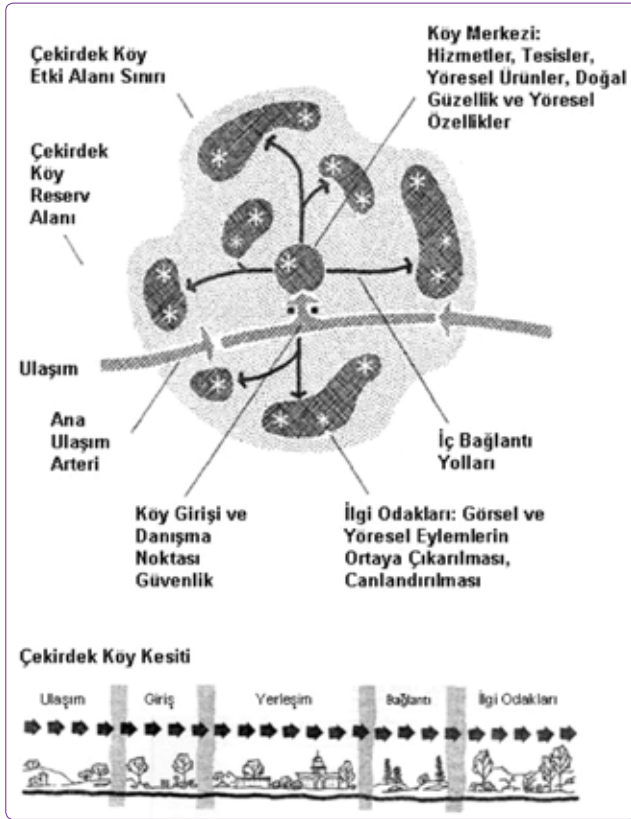
Eko Turizm ve Çekirdek Köy

Eko turizm kapsamında çekirdek köyler alt ve üst yapı itibarıyla sosyal, kültürel-ekonomik ve çevre değerleriyle turizme açılacak özellikteki köylerdir. Burada çekirdek köy, sosyal ve kültürel açıdan halen geleneksel yaşamını sürdüren, koruyan, üretimde ekolojik değerleri ve çevreye gerekli saygıyı gözetken, köy halkıyla birlikte, turizm potansiyeli gösteren yapıdaki köy veya yerleşkedir.

Çekirdek köylerdeki yaşam, korunan sosyal değerleri içermekte ve o bölgenin kültürünü yansıtmaktadır. Geleneksel sosyal yaşam, komşuluk ilişkileri, dokudaki mimari tarz ve malzeme kullanımı köylere farklı değerler kazandırmaktadır. Teknolojinin gelişmesiyle erozyona uğrayan kültürel mirasın korunması ve gelecek kuşaklara devredilmesi konusu ciddi çalışmalar yapılmasını gerektirmektedir. Köyde sürdürülebilir yaşam şeklinin oluşturulması için alınacak tedbirlerle ekonomik sürdürülebilirlik sayesinde kente göçün önlenmesi de gerçekleştirilecektir.

Burada eko turizm için çekirdek köylerin eko köy olarak düzenlenerek tanımlanması gerekmektedir. Çekirdek köydeki eko turizm aktivitelerinin yerleşim özellikleri şematik olarak Şekil 1'de anlatılmaktadır.

¹⁷ (Karaman vd, 2006'dan aktaran Karaman, 2009, 11).

Şekil 1. Çekirdek Köy Yerleşim Birimi'nin bir plan şeması ile açıklanması (Gunn with Var, 2002).

Bu şemada eko köydeki işlevsel dağılım ve yaşam programı aşağıda özetlenmiştir.

Çekirdek köylerdeki turizm işlevlerinin amacı bölgeye ziyaretçi çekmek, yöreyi tanıtmak, eğitim, eğlenme, heyecan duyma, merak, boş zamanları değerlendirme ve geleneksel hizmet sunumuyla ziyaretçi memnuyetini sağlamaktır. Çekirdek köyler, destek tesisleri ile birlikte bir bütün olarak ele alınmaktadır.

Çekirdek köye ulaşımında ana arter'e yakınlık ve ulaşım kolaylığı ziyaretçi üzerinde olumlu etki yaratmaktadır. Yerleşimlerde planlama ile yapılan gelişmeler ve hizmetlerdeki işletme kaliteleri, ziyaretçi psikolojisini etkileyerek ziyaretçi aktivitelerini artırıcı ortam hazırlamaktadır. Çekirdek köyde ziyaretçilere pansiyon-konaklama, restoran, alış-veriş dükkanları, panayır ve festival hizmetleri eğlence tesisleri, eczane, banka, sağlık hizmetleri, iletişim olanakları, postahane, sergi, gösteri salonları, yerel üretimler, geleneksel ve kültürel aktiviteler, köy sosyal yaşamına aktif olarak katılma gibi hizmetler sunulmalıdır. Bu hizmetlerin düzenlenmiş olması hem köye hem de turizm organizasyonlarına önemli bir ekonomik katkı sağlamaktadır. Köylerde otopark, su, elektrik, arıtma sistemleri, güvenlik, belediye ve it-

faie servisleri gibi alt yapı tesisleri bulunmalıdır. Çekirdek köylerdeki yerleşim yapısı ve yaşamı kolaylaştırıcı hizmetler, turizmde önemli rol oynamaktadır. Köylerde yer alan eğlence yerleri, parklar, sergiler, panayır ve festivaller, tarihi eserler, köy müzesi, spor alanları, turizm kuruluşları, alış-veriş birimleri çekim potansiyeli yaratarak ziyaretçi ilgi ve sayısını artırır.¹⁸

Çekirdek köylerde iç ve dış turizm açısından iki türlü turizm aktivitesi vardır:

- Gününbirlik ziyaret olanakları (Çekirdek köyün ve çevresindeki tesislerin altyapısı ile doğrudan gününbirlik hizmet verme),
- Ziyaret ile birlikte konaklama olanakları (düzenlenmiş olan çekirdek köylerde rezervasyonlu veya ziyaret esnasındaki kararlarla turistlerin eko köyde kalma ve orada yaşama, rekreasyon ve diğer aktivitelere katılma isteklerinin karşılanması).

Bu ise mevcut köyün alt-üst yapısı yanında konaklama ve kolaylık tesislerinin yapılmasını yani turizm açısından bina ve üst yapı olanaklarının da sağlanması ile mümkün olmaktadır.

Bir çekirdek köy yerleşiminde tesis ve aktivitelerin, ekonomik ve sosyal sürekliliği açısından aşağıdaki fonksiyonları içermesi önemlidir:

- Turizmle ilgili enformasyon, restoran, köy kahvesi, mimari doku içerisindeki pansiyon evler, yürüyüş parkurları, bisiklet yolları, konaklama tesisleri, günü birlik tesisleri,
- Ulaşım ile ilgili yollar, yol işaretleri, benzin istasyonları, kafeterya ve terminaller,
- Güvenlik, alışveriş, sağlık hizmetleri, eczane, iletişim, wc-lavabo olanakları,
- Müze ve tarihi yerler, peyzaj özellikleri, yöresel kültür ve beslenme,
- Spor ve rekreasyon alanları, periyodik yöresel festivaller, ekolojik olarak çevrede yetişen meyve ve sebzelerden yararlanma, doğal-kırsal yaşantıdan faydalanma kapsamlı, gibi özelliklerdir.

Çekirdek Köylerin Sürdürülebilirliği İçin Bir Kavramsal Çerçeve

Eko turizm, doğal-kültürel özelliklerin ulaşılabilirlik niteliğinin, konaklama kapasitesi yaratılmasının ve tarihsel-arkeolojik alanlarının korunarak bir bütün halinde ilişkilendirilmesiyle olmaktadır. Bunun için iklimsel özellikler, flora fauna, akua özellikleri ile arazi yapısı,

¹⁸ (Gunn with Var, 2002, 222,223).

doğal ve mimari çevresiyle birlikte köy kullanımının oluşturulmasıyla çevresel sürdürülebilirlik sağlanabilmektedir.

Eko köy planlaması çalışmalarında eko turizme kazandırılacak köyün doğal, kültürel, sosyal ve ekonomik kaynakları eko köyün gelişme dinamiğinin önemli unsurlarıdır. Karar verme sürecinde bu kaynakların bütün parametrelerinin ele alınarak planlama adımları oluşturulmalıdır.

Sürdürülebilir Eko Turizm Planlama İlkeleri

Kitle turizminde yaşanan plansız ve kontrolsüz gelişmeler, olumsuz çevresel etkilere neden olmaktadır. Bu etkilerin minimum seviyede tutulması, sürdürülebilir eko turizm planlamaları ile gerçekleştirilebileceğinden bölgenin eko turizme açılmadan önce gelişmenin çok boyutlu bütüncül bir planlama ürününün olması gerekmektedir. Bölgenin ekolojik, ekonomik, sosyo-kültürel özellikleri yanında ilgili sektörlerin ve toplumsal katılımın da aktif olarak dahil edildiği, söz hakkı tanındığı bir planlama gerçekleştirilmelidir.

Çekirdek köyün eko turizm kapsamındaki bileşenlerinin düzenlenmesine ve planlanmasına belirli bir yöntem aracılığıyla yaklaşabilmek için gerekli mekansal ve işlevsel analizlerin bir sistematik yaklaşımla, uzmanlaşmış kadrolarla bilimsel, düzenli, bilgi toplama ve değerlendirme çalışmaları ile yapılması gerekir.

Eko köy turizmi açısından göz önünde bulundurulması gereken faktörler, doğal kaynaklar ve kültürel kaynaklar olarak ele alınmaktadır.

- Doğal ve Fiziksel Kaynaklar (Altyapı- Üstyapı Kaynakları): Su Kaynakları, bitki – doğal hayat, topografik yapı, mevcut doğal yapı, ulaşım, köy yerleşim biçimi, mimari dokusu ve bunların turizme katkısı açısından değerleri,
- Kültürel Kaynaklar: Tarihi anıt, sit ve tarihi eserler, yerleşimlerin ekonomik yapısı ile birlikte mevcut kültürel yapının gelişimi ve bunların turizme katkısı açısından değeri, olmaktadır.

Bunların analiz ve sentezlerinin yapılarak planlama için gerekli olan verilerin tespit edilmesi gerekmektedir. Bu verilerin elde edilmesiyle sürdürülebilir eko köy planlamasının kavramsal çerçevesi oluşturulmakta ve sürdürülebilirlik bağlamında mekansal planlamaya geçilebilmektedir.

Bu planlama açılımı; Çekirdek köyün sürdürülebilir eko turizm kapsamında planlanmasıyla süreç içinde oluşacak diğer eko köylerin tüm turizm odakları ile ilişki düzeylerine bağlı değişiklik ve sorunların çözü-

müne, devletin, özel sektör kuruluşlarının ve kişilerin yapacağı yatırımların o günkü şartlarla uygulanabilmesine imkan sağlayan, planlama dokümantasyonlarının hazırlanması ve sürdürülebilir eko turizm köylerinin düzenlenmesinde, başvurulabilecek bir kaynak niteliği oluşturmaktadır.

Analiz ve sentezlerle ortaya çıkan planlama envanteri gözden geçirilerek planlanacak mekanların mevcut durumu ve geliştirme olanaklarının, bu sistemli yaklaşım ile ele alınarak çekirdek köyde, sürdürülebilir eko köy yerleşimine ve gelişimine, analiz verilerinin de getirdiği gelişmeye bağlı düzenlemeler, yapılabilmektedir.

Eko turizm faaliyetlerinin planlanarak düzenlenmesi, turizm açısından özellikle de kırsal kesimin sürdürülebilir ekonomik canlılığı açısından yaşamsal bir önem taşımaktadır. Bu planlama açılımı yaklaşımıyla yeni eko köylerin planlanması yaklaşımlarına da bilimsel bir katkı sağlanmaktadır.

Sürdürülebilirlik yaklaşımı, ekonomisini büyük ölçüde turizme dayandıran Kıbrıs Adasında, eko turizm planlama kararları açısından da büyük önem taşımaktadır. Eko turizmin yapılabilmesi ve sürdürülebilirliği için gerekli olan kırsal köy alanlarındaki tarihi, doğal ve kültürel mirasın korunarak, gelecek nesillere aktarılabilmesi gerekmektedir. Bu günün toplumu ve gelecek nesiller için yaşanabilir hale getirilmesi, sosyal eşitliğin sağlanması, ekonomik büyüme modellerinin çevresel ve sosyal sorunlara yol açmayacak şekilde kırsal ve kentsel alanlardaki yaşam kalitesinin, yükseltilmesi için önemlidir. Bunun için de;

- Ekolojik (doğal, çevresel),
- Ekonomik,
- Sosyal veriler'in, Tablo 1'de gösterilen analiz ve sentez konularının ele alınması gerekmektedir.¹⁹

Bu veriler ışığında eko köylerde sürdürülebilirlik, Wheeler'in 9 temel çalışma alanındaki bütünsel değerlendirilmesini gerektirmektedir.

Eko köylerde bu alanlardaki çalışmaların planlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi aşağıda belirtilen aktörlerce gerçekleştirilmektedir;

- a- Devlet,
- b- Kar amaçsız kuruluşlar,
- c- Katılımcı işletmeler ve kuruluşlar,
- d- Köy halkı,
- e- Köy ziyaretçileri (iç-dış turistler).

¹⁹ (Golany, 1976'dan aktaran Karaman, 1993, 262, 263).

Tablo 1. Eko turizm planlamasında analiz ve sentez konuları

Ekolojik veriler	Ekonomik veriler	Sosyal veriler
<ul style="list-style-type: none"> • Fiziksel özellikler <ul style="list-style-type: none"> - Topoğrafya, - Toprak yapısı, - Toprak altyapısı, - Su havzaları, - Yeraltı suları, - Kıyı kesimi deniz suyu, - İklim verileri, - Altyapı, - Koruma ve rezerv alanlar. • Çevresel özellikler <ul style="list-style-type: none"> - Köye bağlı kıyı yapısı, - Kara bitki dokusu, - Kara hayvan dokusu, - Kıyı kesimi, - Temel donatımlar, altyapı ve etki alanları. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tarım alanları ve çeşitleri, • Üretim, • Hizmetler, turizm ve rekreasyon, • Konaklama, dinlenme, eğlenme ve spor olanakları, • İşgücü sunumu, • Ekonomik yapı ve gelişimi, • Yatırım, üretim, katma değer yaratma. 	<ul style="list-style-type: none"> • Yöre tarihi, folklor ve zanaat, • Yöresel bina ve yerleşim dokusu, • Arkeolojik, tarihsel ve anıtsal değerler, • Ulusal ve yöresel parklar, silüet ve deniz manzaraları, • Nüfus, yerleşim ve tüm beşeri etkinlikler, • Eğitim, kültür, toplum ve çevre sağlığı, • Politik örgütlenme ve etkinlik.

Büyükkonuk Çevre Verileri

Büyükkonuk köyü bölgede ilk örnek olması açısından devlet tarafından pilot eko köy olarak seçilerek düzenlenmesi ve hizmete açılmasıyla büyük önem arz etmektedir.

Büyükkonuğun eko köy olarak sürdürülebilirliği, başarısının yansımalarının da gözlenebileceği 9 temel çalışma alanında ve bu çalışmaların planlanmasında, uygulanmasında ve izlenmesinde rol alacak aktörlerin mevcudiyetinin varlığı irdelenmiştir. Ayrıca sürdürülebilirliğin kontrol mekanizması olan Alan Yönetimi Başkanlık Birimi'nin oluşturulup oluşturulmadığı araştırılmıştır.

Büyükkonuk köyü (eski adı Komi-Kebir) Tunç Devri'ne ait bir nekropolis üzerine inşa edilmiş eski bir yerleşim yeridir. Beşparmak Sıra Dağı'nın doğu bölümündeki Kuşak Kaya'nın (Ayios Photios) güney eteklerinde tepe üzerinde yer alan, mimari dokusu ve doğasıyla bölgenin önemli yerleşimlerindendir (Şekil 2, 3).

Geçmişte Mağusa ilçesine bağlı olan Büyükkonuk günümüzde, Yeni İskele ilçesine bağlanmış, belediyesi olan, bölgenin önemli köylerindendir. Köyün Yeni İskele'ye uzaklığı 20 km., Gazi Mağusa'ya 40 km. ve Lefkoşa'ya 77 km.'dir. Antik Salamis Bay Harabeleri 25 km., Hristiyanlığın yayılma dönemi eserlerinden olan St. Barnabas Kilisesi ve Kıral Mezarları 28 km. mesafededir.

Köy merkezinin kuzeyi ormanlık güneyi ise ovalık alana doğru yayılmış durumdadır.

Büyükkonuk, 1974 öncesi %60 Rum, %40 Türk nu-

fusa sahip karma bir köydü.²⁰ Nüfus mübadelesi sonrasında güneyden gelen göçmenlerle köyün tamamında Türkler yaşamaktadır. Harnıp, zeytin ve hayvancılık köyün önemli gelir kaynaklarıdır. Köy halkı bağcılık, sulu ziraat, tahıl üretimi, zeytinyağı, pekmez, bal, reçel yapımı ve hamur işleri ile geçmişten bugüne geçimini sağlamaktadır. 2006 yılında köyde ayçiçeği de yetiştirilmeye başlanmıştır. Büyükkonuk'ta yapılan el sanatları ve kültürel etkinlikler, festivaller köye turist çekmek ve iç turizmin yanında dış turizmi de artırmak için önemli unsurları teşkil etmektedir. Bugünkü Geleneksel Eko Turizm Festivali, Eko Gün, Eşek Binme Günü, Zeytin Günü etkinliklerinin kökeni de 1800 yıllarındaki panayrlara dayanmaktadır.²¹

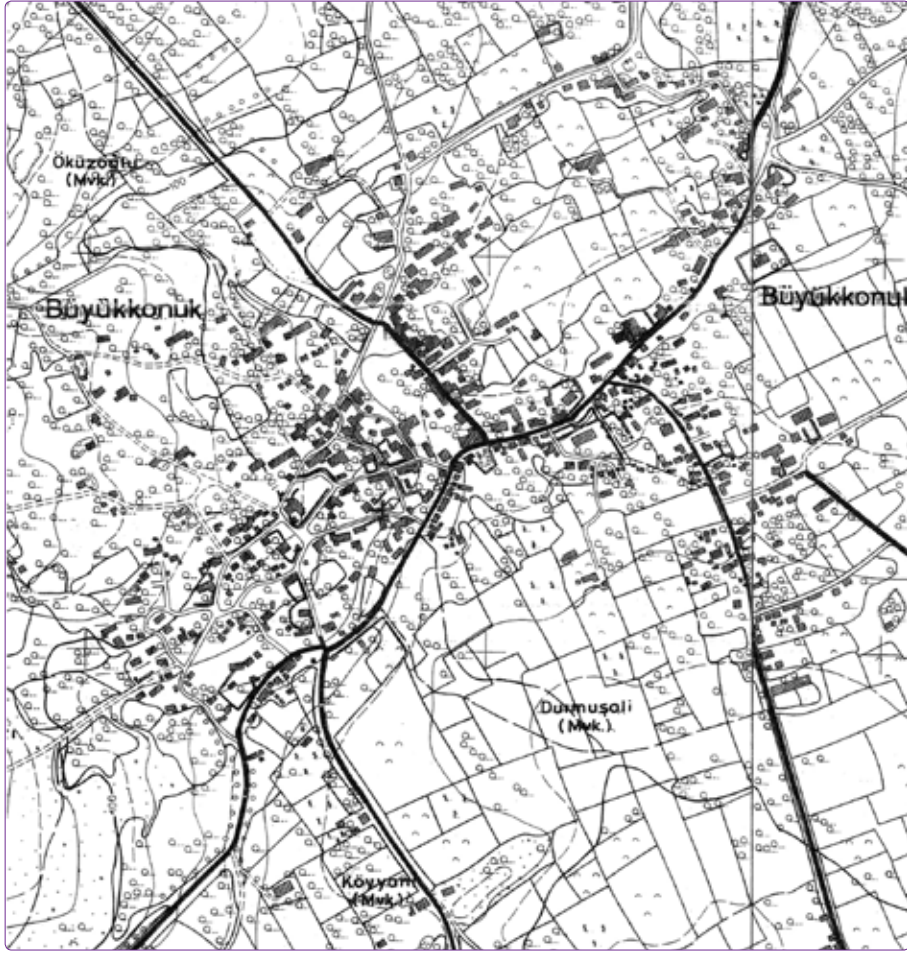
Büyükkonuk köyünün eski dokusundaki evler, yaşanabilir niteliklere sahip, korunmuş ve restore edilerek yeniden kullanılacak niteliklere sahip doğal sarı taş ve kerpiç duvarlı, ahşap mertek çatılı, düz toprak veya oluklu kiremit kaplamalı evlerden oluşmaktadır.

Büyükkonuk köyü Bakanlar Kurulu kararıyla 2005 yılında Eko ve Agro Turizm alanı olarak pilot köy ilan edilerek turizmin bölgede canlandırılması amaçlanmıştır (Şekil 4, 5).

Eko köy Büyükkonukta her ne kadar köyün kendisi doğal malzeme ile restore edilerek eko turizme kazandırılmışsa da çevredeki bazı yapılarda ve hizmet te-

²⁰ (Cemal, 2007, 1).

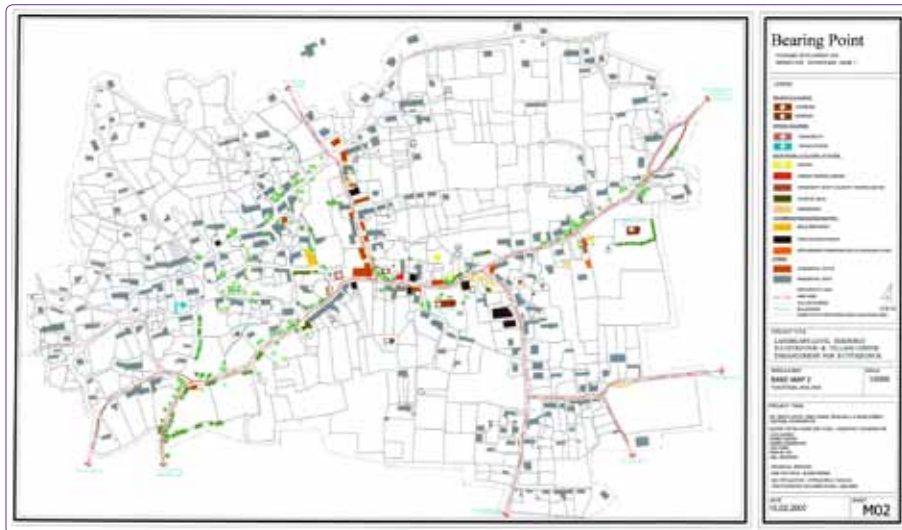
²¹ (Bağışkan, 2007, 3).

Şekil 2. Büyükkonuk Köyü yerleşim dokusu (Şehir Planlama Dairesi).

sislerinde az da olsa yapay malzemeler kullanılmıştır. Bunun önlenerek yerel malzeme kullanımı için teşvikler uygulanmalıdır. Dereler, yeşil koridorlar, köysel açık

alanlar ve yürüyüş yolları aklarının, köye kazandırılması, geliştirilmesi de yaşam kalitesini ve hizmeti yükseltmek açısından önem kazanmaktadır.

Şekil 3. Büyükkonuk Eko Köyünde aktivite binaları dağılımı (Oktay, 2007).

Şekil 4. Büyükkonuk Köyü'nün genel görünümü (Google Earth, 2014).

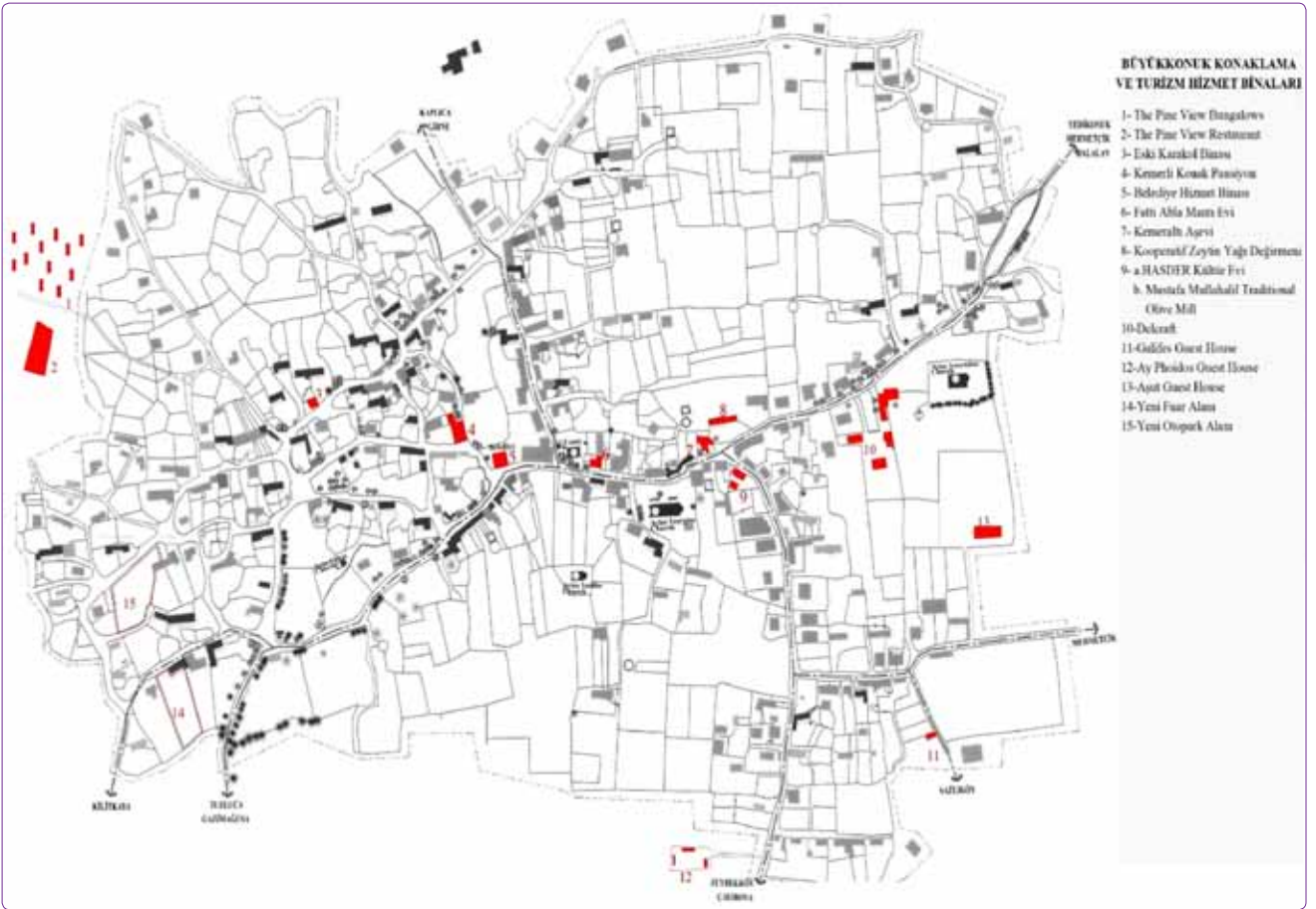
Büyükkonuğun Sürdürülebilirlik Kavramsal Çerçevesi Kapsamında İrdelenmesi

Sürdürülebilir kalkınmada eko sistemin bileşenlerinin bir bütünlük içinde ele alınması ve ekolojik değerle-

ri korumaya ve geliştirmeye yönelik stratejiler ile buna bağlı araç ve yöntemlerin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada Büyükkonuk Köyü eko köy uygulamasındaki bilgi birikimini oluşturan planlama karar ve envanterinden de yararlanmak gerekmektedir.

Şekil 5. Büyükkonuk Köyü'nden görünümler (Tuğun, 2013). (a) Büyükkonuk Kemerli Konak Pansiyonu. (b) Büyükkonuk Eko Festival'den görünüm. (c) Büyükkonuk Müzesi, zeytinyağı pres. (d) Geleneksel zeytin yağı değirmeni. (e) Büyükkonuk evlerinden örnek. (f) Büyükkonuk evi duvar kabartması.

Şekil 6. Büyükkonuk'un Çekirdek Köy yerleşim birimi plan şeması ile irdelenmesi (Oktay, 2007'den yazar tarafından geliştirilmiştir).

Çalışmada ele alınan Kıbrıs köylerinde eko turizm planlaması 2004'te Karpaz Bölgesi, Tatlısu - Büyükkonuk Emirnamesi ile başlatılmış olup eko köy turizmi, Büyükkonukta başarı ile uygulanmaktadır. KKTC'de (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti) bu gelişmeyi diğer köylerde yaygınlaştırarak eko köy zincirinin oluşturulması ile kültürel kimliği, doğal kaynakları, ekolojik dengeyi ve mimari mirası koruyarak, yerel ekonomik ve sosyal faktörlerin sürdürülebilir kalkınma gelişmesi sağlanacaktır.

Sonuçlar ve Öneriler

Büyükkonuk köyü, Çekirdek Köydeki Eko Turizm Aktivitelerinin Yerleşim Özellikleri kavramsal şemasına (Şekil 1) benzer özellikler taşıdığı gözlemlenmiştir (Şekil 6).

Büyükkonuk yerleşiminin kent ve köylerle bağlantısı vardır ve köyiçi ulaşımı için ara yollar mevcuttur. Turizm danışma merkezi görevini, meydana girişteki Belediye üstlenmiştir. Sosyal hayatın devam ettiği, festival ve etkinliklerin gerçekleştiği köy meydanı banka, kooperatif, geleneksel kahvehane, geleneksel yerel tatların sunul-

duğu restoranlar, kafeler, dükkanlar ve kültürel değerlerle sınırlanmıştır. Konaklama tesisleri eski köy dokusu içinde ve köy gelişme sahasında yer almaktadır. Trafik ve hava kirliliğini azaltmak için eski doku dışında oto park ve ekonomik canlılığı artırmak için bir fuar alanı yer almaktadır. Köy dışında, yürüyüş parkurları ile desteklenen endemik bitkilerin yer aldığı alanlar ve manzara seyir terasları oluşturulmuştur.

Büyükkonuk eko köyünün sürdürülebilirliği, Wheeler'in sürdürülebilirlikle ilgili ortaya koyduğu 9 temel çalışma alanındaki uygulamasında irdelenip yapılanlar, sürdürülebilirlik kapsamında karşılaştırılmıştır. Köyde gerçekleştirilen çalışmaların mevcudiyeti ve sürdürülebilirlik adına yapılması gerekenler tespit edilmiştir (Tablo 2).

Bu çalışmalarda planlama, karar verme uygulama ve izlemeyi yapacak aktörlerin mevcudiyeti ve rollerin aktörlerce gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği araştırılmıştır (Tablo 3).

Yapılan çalışmada katılımcı aktörler olarak devlet, kar amaçsız kuruluşlar, katılımcı işletmeler ve köy halkı,

Tablo 2. Büyükkonuk uygulama modeli

Sürdürülebilirlik Kavramsal Çerçevesi	Kontrol İçin Kurum ve Kuruluşlar	Açıklama
a- Kompakt, dengeli arazi kullanımı	<ul style="list-style-type: none"> • Devletin yerel temsilcisi • Su idaresi • Belediye • Sivil toplum • Yöre halkı • Tarım ve Orman Bakanlığı 	Mevcut yerleşke içerisinde geliştirilebilecek arazilerin ve köy gelişme sınırlarının belirlenmesi, yöre tarihi ve sit alanlarının tespitinin yapılması, yerleşke içerisindeki binaların fonksiyonlarının tespiti, büyüme ve yayılmanın kontrolü için çalışmaların gerçekleştirilmesi.
b- Araç kullanımı ve kolay erişim	<ul style="list-style-type: none"> • Belediye • Şehir plancıları, mimarlar • Sivil örgütler • Yöre halkı 	Köy dışında- yol, ara konaklamalar ve benzin istasyonları, yolüstü kafe ve marketler, otopark ve ara istasyonlar. Köy içinde- bisiklet yolları, yaya ve bağlantı yollarının yapılması.
c- Kaynakların akılcı kullanımı, atıkların azaltılması ve çevre kirliliğinin önlenmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Devletin yerel temsilcisi • Su idaresi • Belediye • Sivil toplum • Yöre halkı • Tarım ve Orman Bakanlığı 	Yenilenemeyen kaynak kullanımı minimuma indirilmeli, kültür varlıklarının tanıtımı yapılmalı, atık ve çöplerin geri dönüşümü için projeler geliştirilmesi.
d- Doğal sistemlerin restorasyonu	<ul style="list-style-type: none"> • Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı • Tarım Bakanlığı • Belediye • Sivil toplum örgütleri • Yöre halkı • Tarım komisyonu • Çevre dairesi 	Bölgede yer alan topografik özelliklerin eko köye, eko turizme kazandırılması ve kullanımdan kaynaklanan çevre çevredeki bozulmaların onarımı çalışmalarının yapılması.
e- İyi konut ve yaşam çevresi	<ul style="list-style-type: none"> • Şehir Planlama Dairesi • Mimar Mühendisler Birliği • Köy halkı • Turizm Planlama Dairesi • Belediye • Enerji ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı • Çevre Dairesi 	Turizmin kalitesi ve rahat bir yaşam için konutları iyileştirme çalışmalarının yapılması, yeni yapımlarda mevcut dokuya değer katan niteliklere sahip üretimlerin gerçekleştirilmesi, ekolojik unsurların uygulanmasının sağlanması. Belediye tesisleri, köy konaklama kapasitesi, turizm tesisleri, (lokanta, kafeterya, market, kooperatif satış dükkanları, banka) park gezi ve gelişme alanları düzenlemesi.
f- Sağlıklı sosyal ekoloji	<ul style="list-style-type: none"> • Devlet • Belediye • Sivil toplum örgütleri • Yöre halkı • Büyükkonuk eko köy komisyonu • Eko köy komisyonu 	Sosyal eşitliğin sağlanması ve refahın tüm kesimlere eşit dağılımı için çalışmaların yapılması, sağlıkla ilgili sorunların giderilmesinin sağlanması.
g- Sürdürülebilir ekonomi	<ul style="list-style-type: none"> • Devlet • Belediye • Kooperatifler • Turizm işletmeleri • Sivil toplum örgütleri 	Dar gelirliyle yaşam çevrelerinde iş olanaklarının sağlanması yönünde tedbirlerin alınması, bozuk ekonominin restorasyonu için çalışmaların yapılması
h- Halk katılımı	<ul style="list-style-type: none"> • Köy halkı • Büyükkonuk Eko köy komisyonu • Dernekler • Turizm işletmeleri • Köy komisyonları • Belediye 	Karar mekanizmalarında halkın söz sahibi olabileceği düzenlemelerin yapılması, eko köy festivalleriyle köy halkının ürettiği ürünlerin satışı ve gelen misafirlerle temasının sağlanması, eko köy kimliğinin ve fonksiyonunun devamlılığı için periyodik çalışmaların yapılması.
i- Yerel kültür ve toplumsal değerlerin korunması	<ul style="list-style-type: none"> • Devlet • Belediye • Dernekler • Turizm işletmeleri • Köy komisyonları 	Yerel kültür çeşitliliğinin belirlenerek koruma altına alınması ve devamlılığının sağlanması, periyodik olarak kültür çeşitliliğinin ve toplumsal değerlerin sergilenmesinin sağlanması.

Büyükkonuk alan çalışması

Büyükkonuk belediyesinin yaptığı çalışmayla köy dokusu içindeki mevcut durum tespit edilmiş, ilgili kurum ve kuruluşlarla imara uygun geliştirilecek araziler belirlenmiştir. Konaklama ve kolaylık tesisleri köy eski dokusu içinde ve köy gelişme sahası sınırları içinde gerçekleştirilmiştir.

Büyükkonukta motorlu araç kullanımı yaygın durumdadır. Köy, kasaba ve kentlerle yol bağlantısı mevcuttur. Köy içi ulaşım için bisiklet, akülü araç, hayvan gücü araçlarla gerçekleştirilmesi için çalışma yapılmalıdır.

Büyükkonuk iç ve dış doğal, tarihsel ve kültür kaynakları köyün eko turizme açılması ile birlikte getirilen hizmetlerle gelişimi ve korunması sağlanmaktadır. Köyün önemli kaynakları olan arazilerinin kullanımı ve geliştirilmesi kontrol altında tutulmalıdır. Atıklar belli merkezlerde toplanarak imha edilmektedir. Enerjiye dönüştürülmesi için projeler geliştirilmelidir.

Büyükkonuğun kuzeyinde yeralan taş ocağının iyileştirme çalışmaları hızlandırılmalı, süreç içinde kapatılmalıdır. Ağaçlandırma çalışmalarında üretimi artırıcı ağaç çeşitleri tercih edilmelidir. Hayvancılığın yeniden canlandırılması için çalışmalar yapılmalıdır.

Restorasyonu sağlanarak pansiyonlar halinde köy konutları geleneksel dokuda köy konak ve konutları köy yaşam kalitesini yükseltecek şekilde düzenlenmiştir. Köy gelişme alanlarında da geleneksel köy evleri yapılarak konaklama hizmetleri artırılmıştır. Bunun yanında belediyenin Arch House ve Pine View konaklama tesisleriyle kapasite geliştirilmiştir. Büyükkonukta eko turizm uygulamalarıyla tarımsal ürünler geleneksel yöntemlerle yetiştirilmekte ve hizmete sunulmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Türkiye Yardım Heyeti vasıtasıyla hizmette ekonomik katkılar sağlanmıştır. Turizm tesislerinin hizmete açılmasıyla eko köydeki yaşam seviyesi yükseltilmiş çevresel, kültürel, üretim ve ekonomide gelişme sağlanmıştır.

Gerek turizm işletmelerinde gerekse turizm destek tesislerindeki istihdamlarla refah yükseltilmiş, ekonomik canlılık sağlanmıştır. Köyden kente göçün büyük miktarda önüne geçilmiştir. Köy festival alanı düzenlemesiyle köy meydanı, kafeterya, restoranlar, geleneksel köy kahvesi, müze, sergi ve kültür merkezine kavuşturulmuştur.

Köy halkı işletmeleri ile birlikte eko köy komitesi, köy gelişim kararlarına katılarak karar organlarında yer almıştır. Festival ve etkinliklerde köy halkının yoğun katılımı olmaktadır.

Büyükkonukta belediye ve devletin verdiği desteklerle yerel kültür korunmaktadır. TC Yardım Heyeti ve kar amaçsız kuruluşların yardımları ile köye geleneksel kültürün sergilendiği müze ve geleneksel el işleri sanatlarının yürütüldüğü bir sanat evi kazandırılmıştır. Festival ve eko gün etkinlikleri ile yerel kültürün devamlılığı sağlanmaktadır.

Tablo 3. Büyükkonuk örneğinde planlamanın uygulanmasında eko köy turizmi katılımcı aktörleri

Aktörler	Roller
a- Devlet	<ul style="list-style-type: none"> İlgili Bakanlıklar ve Şehir Planlama Dairesi, (Karpaz Bölgesi ve Tatlısu-Büyükkonuk Emirnamesi) Büyükkonuk Belediyesi, (Yerel Yönetim Kararları – Koruma İmar Planları) Kooperatif Yatırım Bankası (Eko Köy Turizmi işletmelerini destekleme-kredi amaçlı) Bakanlık Kooperatif İşleri Dairesi, Kooperatif şirketler yasası
b- Kar amaçsız kuruluşlar	<ul style="list-style-type: none"> K-EKOB “Karpaz Eko Turizm Birliği”, (Eğitim ve kalkınma amaçlı) Karpaz Dostları Derneği, (Tanıtım ve ilişkilerini geliştirme amaçlı) T.C. Yardım Heyeti (Teknik ve mali yardım amaçlı) USIAD’a bağlı SAVE ve EDGE kuruluşları (Çevreye değer veren aktivitelerin teknik ve finansman olarak desteklenmesi), (bu kuruluşlar işletmeye katılmamaktadırlar)
c- Katılımcı işletmeler ve kuruluşlar	<ul style="list-style-type: none"> Büyükkonuk Belediyesi, (idari kararları uygulama organı) Büyükkonuk Eko Köy Komitesi*, (eko köy karar organı) Eko Köy Turizmi Kooperatifi, (uygulama ve işletme organı - şirket) <ul style="list-style-type: none"> Tarım Komitesi, Pazarlama, Tanıtım, Harita ve Konaklama Komitesi, Köy Bakımı, Kültür Mirasının Korunması ve Eko-Köy Eğitimi Komitesi, Üniversiteler, Meslek Odaları (Mimar, İç Mimar, Mühendis, Uzmanlar, vb.)
d- Köy halkı	<ul style="list-style-type: none"> Büyükkonuk Eko Köy Halkı Köylü Zenaatkar Esnaf Memurlar Öğretmenler İşletmeciler Genç nesil
e- Ziyaretçiler (İç-dış turistler)	<ul style="list-style-type: none"> Anket, Soruşturma Gözlem yoluyla değerlendirme

planlama kararlarındaki gelişimlerin amaç ve kapsamalarını oluşturdukları tespit edilmiştir. Bu tespitler Tablo 3’te gösterildiği gibi olup A,B,C,D başlıkları altında aktörler (karar organları) olarak açıklanmıştır. Ancak E başlığı altındaki ziyaretçiler (iç-dış turistler) ile ilgili herhangi bir çalışmanın yapılmadığı tespit edilmiştir. Ziyaretçilerin de karar mekanizmalarında rol alabilmesi için düzenlemelerin yapılarak aktif olarak rol alması gerçekleştirilmelidir. Anketlere cevap vererek intibalarını ve görüşlerini almak köy yaşam dinamiği için gereklidir ve bu başlığın da ilave edilmesi için çalışma yapılmalıdır. Aktörlerin, Büyükkonuğun eko köy olarak düzenlenmesi sürecinde ve sonrasında olumlu icraatları bilgisine ulaşılmıştır. Halk katılımı bu oluşumlarda önemli bir etkidir ve organizasyonlarda etkin olarak görev alması sağlanmalıdır.

Büyükkonukta eko turizmin sürdürülebilirliği, uygulama ve izleme kontrol mekanizması ilgili biriminin, periyodik olarak gerçekleştireceği çalışmalarla olmaktadır. Bu oluşum Büyükkonukta mevcut olmayıp katılımcı aktörler arasında rol alan Eko Köy Komitesi, Bü-

yükkonuk Belediyesi bünyesine alınarak karar organı görevi yanında Alan Yönetimi Başkanlığı görevini de üstlenmelidir.

Alan Yönetimi; Yerel girişim sürecinde hem kültürel ve doğal kaynaklar için altyapı ve servis olanakları sağlayacak, hem de bunların yer aldığı çevre ve bölgesiyle alanın değerini yükseltecek, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri, yerel halkın koordinasyonla çalışmasını sağlayacak yönetim modelidir ve alanın sürdürülebilir gelişmesini sağlamak, temel uygulama amaçlarından birisini oluşturmaktadır.²²

Eko köy yörelerinde alan yönetimi, katılımcı aktörlerle de görev ve sorumluluklar vererek gelecekle ilgili temel öngörülerin eylem başlıklarını belirlemelidir. Alan yönetimi tüm değerleri, çalışma alanlarındaki hizmetin kontrolünü ve misafir memnuniyetini sistemli bir şekilde izleyerek raporlamalıdır. Sürdürülebilirlik kapsamında anketlerle değerlendirmesini yaparak çıkacak sonu-

²² (Karaman ve diğerleri, 2012, 2,3).

ca göre çalışmalar gerçekleştirilmelidir. Oluşturulacak planlar 2 yıl süreli olup sürecin sonunda ortaya çıkan sonuca göre yenilenmeli, görevler yeniden tanımlanmalıdır.

Günümüzde katlanarak büyüyen çevre sorunları doğanın ve duyarlı ekolojik yerleşimlerin korunması ve sürdürülebilir olması, bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle çevreye duyarlı özgün köy yerleşimlerinin turizm bağlamında geri kazanımı ekolojik, ekonomik, sosyal alanlarda çalışmaların yapılmasıyla sağlanabileceği anlaşılmaktadır. Bu ekonomik bir değer olarak işlevselliğini sürdürürken doğanın korunmasında da etkin rol oynamaktadır.

Bu tür yerleşimlerin gelecek kuşaklara kazandırılması için sürdürülebilirlik kavramının kuramsal çerçevesinin, karar mekanizmalarının, kullanıcılar, yerel halk ve ziyaretçiler tarafından içselleştirilebilmesinde (anlaşılabilmesinde) tezde ortaya konulan uygulama ve izleme mekanizmalarının (karar organlarının) etkin katılımının sağlanması, geliştirilmesi, canlı tutulmasının önemi anlaşılabilirliktedir.

Kaynaklar (kaynak dizilişi alfabetiktir)

1. Bağışkan, T., (2007). Tuncer Bağışkanın Kaleminden Kom-i Kebir, Eko-Köy Haber, sayı 1, Lefkoşa, s.3.
2. Cemal, İ., (2007). Eko köy Haber, Sayı 1, Büyükkonuk'ta Turizm, Lefkoşa. s.1,2.
3. Dawson, J., (2006). Ecovillages: New Frontiers for Sustainability, (Ekoköyler Sürdürülebilirliğin Yeni Ufukları), İstanbul: Sinek Sekiz Yayınevi, s.18-44.
4. Google Earth, (2014), Büyükkonuk Köyü Uydu Haritası, (Erişim tarihi, 25 Mayıs 2014).
5. Gunn, C. A., with Var, T., (2002), Tourism Planning- Bases, Concepts, Cases, New York: Routledge, s. 222,223.
6. ICLEI-Uluslararası Yerel Çevre Girişimleri Konseyi-, 1996. Yerel Gündem 21 Planlama Rehberi, Sürdürülebilir Gelişme Planlamasına Giriş, IULA-EMME- Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği Doğu Akdeniz ve Orta Doğu Bölge Teşkilatı, UNDP- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Bursa Büyükşehir Belediyesi, s. 2.
7. Karabardak, G., (2008). Tur rehberi, şahsi iletişim. Figardu Köyü.
8. Karaman ve Diğerleri, (2012). Aphrodisias Antik Kenti Alan Yönetim Planı 2013-2018, Kültür Bakanlığı, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Şehircilik Uygulama ve Araştırma Merkezi, Geyre Vakfı, s. 2,3.
9. Karaman, A., (2009). Sürdürülebilir Kentsel gelişme Eşikleri Bağlamında İstanbul üzerine Notlar. Tasarım + Kuram MSGSÜ, Mimarlık Fak. Dergisi, cilt 5, sayı 8, s.1-13.
10. Karaman, A., (1993), Sürdürülebilir çevre Kavramı Çerçevesinde Ekolojik PlanlamaYaklaşımı: Bir Yöntem, Kent ve Çevre "Planlamaya Ekolojik Yaklaşım", Planlama'ya ve Tasarım'a Ekolojik Yaklaşım, 1995 , 17. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu bildiriler kitabı, İstanbul: 4-5-6 Kasım 1993, Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, MSÜ Yayınları, s. 254-273.
11. Oktay, D., (2007). Büyükkonuk Eko Köyünde Aktivite Binaları Dağılımı Turizm Uygulama Planlaması için Analiz ve Sentez Haritaları Çalışması, Bearing Point-DAÜ.
12. Ovalı, P. K., (2007). Kitle Turizmi ve Ekolojik Turizmin Kavramı, Mimari ve Çevresel Etkiler Bakımından Karşılaştırılması. Megaron, YTÜ Mim. Fak. E-Dergisi, cilt 2, sayı 2, s. 64-79.
13. Rosenthal, R., J., 2011. Başka Bir Dünya Mümkün ve Biz Yaratıyoruz, Global Eco Village Network Europe Broşürü.
14. Şehir Planlama Dairesi, (2014),Vaziyet Planı Haritaları, KKTC İçişleri ve İskan Bakanlığı, Lefkoşa.
15. Tuğun, Ö., Özsoy K., Ş., Arcan, E., F. (2013). Eko Köy Planlamasına Bir Mimari Planlama Bakışı İle Yaklaşım, 1.Ulusal Eko Turizm, Eko Üretim ve Eko Köy: Bağlıköy Örneği Sempozyumu, 23-24 Mayıs 2013, Bağlıköy, s.1-20.
16. Türk, A., (2000). Doğal,Tarihsel ve Arkeolojik Alanlarda Sürdürülebilir Turizm İçin Bir Model Uygulaması, Göller Bölgesi Örneği, İstanbul, s. 1-13.
17. Wheeler, S., (1998), Planning for Sustainable and Livable Cities. The City Reader, ed. R.T. LeGates ve Stout, F. Londra: Routledge, s. 486-495.

Anahtar sözcükler: Büyükkonuk Köyü; çekirdek köy; eko köy; eko turizm; Kuzey Kıbrıs; sürdürülebilir gelişme.

Key words: *Büyükkonuk Village; core village; eco-village; eco-tourism; North Cyprus; sustainable development.*